

بررسی الگوی مصرف ورزشی خانوار شهری و روستایی ایران طی سال های 1380 تا 1395

چکیده

الگوی روند مصارف ورزشی از مهمترین رویکردهای جامعه به استانداردهای زندگی و سلامت محسوب می‌شود؛ که در این تحقیق به آن پرداخته شده است. تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و به دلیل ماهیت موضوع جمع آوری اطلاعات مربوط به هزینه های ورزشی خانوار در 7 گروه، به شکل اسنادی، طی 15 سال فوق از مرکز آمار و بانک مرکزی ایران صورت گرفت. داده ها ابتدا با استفاده از آمار توصیفی خلاصه و سپس با استفاده از روش های اقتصادسنجی، تغییرات نسبی و واقعی و سپس با از بین بردن آثار تورم، رشد نسبی و واقعی آن محاسبه گردید. همچنین از آزمون کلموگروف-اسمیرنف، t همبسته و t مستقل در سطح معنی‌داری $\alpha = 0/05$ استفاده شد. نتایج نشان داد که هزینه‌های ورزشی خانوار در سال 1395، نسبت به سال 1380 حدود 95 درصد رشد واقعی داشته است. سرانه ورزشی خانوار شهری در سال 1395 به طور معنی داری نسبت به سال 1380 دارای کاهش و رشد منفی ولی سرانه ورزشی خانوار روستایی افزایش و دارای رشد مثبت بوده است. عدم مشارکت ورزشی قابل چشمگیر در ایران، افزایش تورم، جابجایی سهم هزینه‌های مهم برای خانوار و افزایش نرخ شهرنشینی می‌توانند عوامل اثر گذار بر نتایج حاصله باشند. کنترل تورم افسار گسیخته، فرهنگ سازی و ایجاد پارانه‌های ورزشی برای استفاده از اماکن ورزشی، می‌تواند در مشارکت ورزشی و به تبع آن هزینه های هرچه بیشتر مردم در ورزش، که به رشد اقتصادی صنعت ورزش نیز می‌انجامد، در این راستا می‌تواند راهگشا باشد.

واژگان کلیدی: الگوی مصرف، خانوار، روند تغییرات، هزینه‌های ورزشی

Investigating about the pattern of sports consumption of urban and rural households in Iran: 2001 to 2016

Abstract

One of the most important approaches of society to living and health standards is Investigating the consumption pattern and the trend of changes in household sports consumption. This study was descriptive-analytical and due to the nature of the issue, data collection on household sports expenditures in 7 groups and using the documents, during 15 years from the Statistics Center and Central Bank of Iran, was done. The data are obtained, the first using descriptive statistics, it was summarized using tables and graphs; and then with econometric methods, relative and real changes and then according to the price index in the above years and to eliminate the effects of inflation, its relative and real growth was calculated. Also, the Kolmogorov Smirnov test, paired t-test, and independent t-test was used at $\alpha = 0.05$ with SPSS. The results show that household sports expenditures in 2016 compared to 2001 had 95% real growth. Of the total sports expenditures, about 61% were related to urban households and the rest to rural households. Urban household per capita in 2016 had a significant decrease and negative growth but rural household sports per capita increased and had positive growth. Lack of significant sports participation in Iran, increasing inflation shifting the share of important expenses for households, and increasing urbanization rates can be factors affecting the results. Unbridled inflation control, creating a culture and sports subsidies for sports facilities, can be a way in this direction in sports participation and consequently the expenses of more and more people in sports, which also leads to the economic growth of the sports industry.

Keywords: Consumption Pattern, Household, Sports Expenditures, Trend of Change

مقدمه

مخارج مصرفی یا هزینه‌های خانوار، یکی از مهمترین رویکردهای تعیین استاندارد زندگی خانوار تلقی می‌شود. خانوار برای رسیدن به رفاه مورد نظر پس از بهینه‌یابی در مورد مصرف حال و آینده ترکیبی از مخارج را انتخاب می‌کنند که رفاه حال و آینده خود را به حداکثر برسانند. نحوه ترکیب اجزاء مخارج برای شکل‌دهی سطح مشخصی از مصرف خانوار، الگوی مخارج مصرفی خانوار¹ نامیده می‌شود. از دید کلان، الگوی مصرف تقاضای کل کالاها و خدمات را در یک کشور به نمایش می‌گذارد و در اغلب موارد بیش از نیمی از تولید ناخالص داخلی² (GDP) یک کشور را به خود اختصاص می‌دهد. از طرف دیگر الگوی مخارج مصرفی خانوار، مبین سطح رفاه و فقری است که یک کشور تجربه می‌کند (1).

بر اساس دیدگاه هون و ماریسنایا³ (2019)، تصمیم خانواده در مورد میزان مصرف و یا صرفه جویی، همواره در مسائل اقتصاد خرد، بسیار مهم تلقی می‌شود (2).

در ایران به طور کلی هزینه‌های مصرفی خانوار، شامل هزینه صرف شده برای انواع وسیعی از کالاها و خدمات است که بر اساس طبقه‌بندی محوری محصولات⁴ (CPC) به مواد خوراکی و غیر خوراکی تقسیم می‌شود. طبقه‌بندی محوری محصولات، یکی از نظام‌های طبقه‌بندی است که زیر نظر سازمان ملل، توسعه یافته است و به‌طور اختصار CPC نامیده می‌شود. این سیستم دارای 5 سطح بوده و تمامی کالاها و خدمات قابل حمل و غیر قابل حمل از جمله زمین خالی را هم طبقه‌بندی و کدگذاری می‌کند. مهم‌ترین اهداف طبقه‌بندی محوری محصولات، عبارتست از فراهم آوردن چارچوبی برای مقایسه بین‌المللی آمارهایی که به کالاها، خدمات و دارایی‌ها می‌پردازد. طبقه‌بندی محوری محصولات، به این منظور ایجاد شد که هماهنگی میان رشته‌های گوناگون آمارهای اقتصادی و آمارهای وابسته به آن را افزایش داده و نظام‌های حساب‌های ملی که جزئیات بیشتری از اقلام کالا و خدمت می‌خواهند از آن استفاده نمایند (3).

مصرف ورزشی فردی به هزینه‌های خرید کالاهای خانوادگی اطلاق می‌شود که شرکت‌های دریافت‌کننده سفارش‌های تهیه کالاها و خدمات ورزشی آن‌ها از طریق شرکت‌های خدماتی مجری به مردم ارائه می‌کنند. کالاهای ورزشی، تجهیزات ورزشی و تمرینی، وسایل ورزشی و کفش‌های ورزشی و یا پولی که برای پرداخت حق عضویت به یک باشگاه ورزشی، به یک زمین ورزشی دولتی برای یک دور بازی پرداخته می‌شود، مثال‌هایی از هزینه‌های ورزشی مشتریان برای دریافت کالاها و یا خدمات ورزشی هستند. مصارف ورزشی فردی شاخصی، بسیار جامع است، زیرا تمام پولی را که مردم برای انواع کالاها و خدمات می‌پردازند، در بر می‌گیرد (4).

مخارج ورزشی خانوار که یکی از اثرات اقتصادی مستقیم ورزش محسوب می‌شود؛ همواره از ابعاد مختلفی، دارای اهمیت بوده است. مخارج ورزشی خانوار می‌تواند به طور مستقیم بر تولید ناخالص داخلی بخش ورزش و به تبع آن بر تولید ناخالص داخلی کل کشور اثر بگذارد. بر اساس تحقیقات قبلی انجام گرفته در این زمینه، هزینه‌های ورزشی خانوار ایران در سال 1385، 0/31 درصد کل هزینه خانوار و 0/16 درصد GDP کشور را به خود اختصاص می‌دهد (5).

همچنین، هزینه‌های ورزشی یک کشور نشانگر میزان اهمیت آن کشور به ورزش و میزان سلامتی آن دارد و از سوی دیگر، به طور مشخص می‌توان اذعان داشت که یک جامعه سالم، کاهش هزینه‌های سربار درمانی را برای خانوار و کشور به دنبال دارد که از این بعد نیز بسیار شایان توجه است. در این راستا عسکریان و جعفری (1385)، در مطالعه‌ای که به مقایسه هزینه‌های ورزشی و درمانی خانوار پرداخته‌اند، اعلام نمودند که هزینه‌های درمانی در ایران حدود 29 برابر هزینه‌های ورزشی است و ارتباط منفی معنی‌داری بین هزینه‌های ورزشی و درمانی وجود دارد (6). همچنین کشور استرالیا اعلام نموده است که تنها با مشارکت 10 درصد از جامعه بزرگسالان این کشور در برنامه‌های منظم فعالیت جسمانی، سالانه حدود 600 میلیون دلار از هزینه‌های درمانی این کشور کاسته می‌شود (7). کانادا نیز، تحقیقات گسترده‌ای را در این زمینه انجام داده است. بر اساس مدارک موجود کلیه هزینه‌های درمانی مستقیم مانند هزینه‌های دارو، پزشک، بیمارستان و آزمایش در سال 1993 معادل 44 میلیارد دلار برآورد شده است، که چنانچه هزینه‌های درمانی

¹ Pattern of Sports Consumption

² Gross Domestic Product

³ Hone & Marissenayya

⁴ Central Product Classification

غیر مستقیم مانند ناتوانایی هایی که در کوتاه مدت یا طولانی مدت عارض می‌شود، به آن اضافه گردد؛ بالغ بر 129 میلیارد دلار گشته که حدود 21 درصد GDP می‌باشد. همچنین، بیماری‌های قلبی- عروقی که بزرگترین عامل مرگ و میر در کانادا به شمار می‌آید؛ سالانه 79,000 نفر را درگیر می‌کند که به طور مستقیم و غیر مستقیم 19/7 میلیارد دلار هزینه در بر دارد. در حالیکه فعالیت جسمانی منظم، خطر فشار خون بالا، حمله قلبی و بیماری‌های قلبی، کرونری را تا بیش از 50 درصد کاهش می‌دهد. طی بررسی‌های انجام گرفته معالجه مشکلات قلبی به تنهایی سالانه 2/3 میلیارد دلار هزینه در بر دارد، در حالیکه به ازای افزایش هر یک درصد به جامعه فعال، هزینه معالجات این نوع بیماری به میزان 10/3 میلیون دلار کاهش می‌یابد (8).

بررسی مخارج ورزشی خانوار، بر اساس مبنای نظری اقتصاد، همواره از دو منظر قابل بررسی بوده است. در دیدگاه اول که بر مبنای نظریه‌های ارتودکسی است و بر تئوری تقاضای اقتصادی سنتی متمرکز شده است؛ مخارج و الگوی مصرف را در راستای قیمت تعیین شده و عوامل اثرگذار بر آن مورد بررسی قرار می‌دهد (9) و در دیدگاه دوم که بر مبنای نظریه‌های هترودوکس می‌باشد؛ عوامل مؤثر بر هزینه‌های ورزشی خانوار را، احساسات، نگرش‌ها، تعاملات اجتماعی و سبک زندگی می‌داند (10). در چارچوب هزینه‌های ورزشی، و به طور خاص، نظریه‌ای که بیشترین کاربرد را دارد؛ نظریه بکر (1965)⁵ می‌باشد که بر اساس نظریه‌های ارتودوکس است و تحقیق حاضر بر اساس مبنای نظری آن می‌باشد (11). هزینه‌های مرتبط با ورزش در سبب هزینه خانوار و روند رو به رشد آن در بسیاری از کشورها و کشش پذیری زیاد آن با سطح درآمد، بخش قابل توجهی از فعالیت‌های مرتبط به مدار گردش اقتصادی صنعت ورزش جامعه را به خود اختصاص می‌دهد و از این رو بررسی آن و تعیین عوامل اثرگذار بر آن، بسیار حائز اهمیت است. به عنوان مثال، در سال 2017، هزینه‌های ورزشی مردم در ایالت متحده بیش از 100 میلیارد دلار بوده است (12). در بعضی از خانوارهای آمریکایی به طور متوسط 6/8% از هزینه‌های خود را صرف کالا و خدمات ورزشی اعم از (عضویت باشگاه، هزینه‌های ورودی، تجهیزات ورزشی، مسافرت‌های ورزشی و کلیه هزینه‌های غیر مستقیم) می‌شود. طبق گزارش استات کن⁶، متوسط هزینه‌های هر خانوار کانادایی در بخش تجهیزات ورزشی و تفریحی مرتبط با آن در سال 2019، به بیش از 200 دلار کانادا رسیده که در مقایسه با سال‌های گذشته، افزایش چشمگیری را نشان می‌دهد (13). این در حالی است که مجموع هزینه‌های ورزشی خانوار کانادا در سال 2004، 18/8% برآورد شده است (10). میزان هزینه‌های ورزشی خانوار ایرانی در مطالعات قبلی، نشانگر سطح پایینی می‌باشد (14). به طور مثال سرانه ورزشی خانوار کانادایی در سال 2009 حدود 136 برابر سرانه ورزشی خانوار ایرانی بوده است (6).

در برخی تحقیقات نشان داده شده است، که درآمد کم و جمعیت زیاد برخی خانواده‌ها، مانع مهمی برای عدم مشارکت و هزینه در ورزش می‌باشد و سیاست‌های اتخاذی دولت جهت جلوگیری از آن بسیار حائز اهمیت است (15). آیش و سک (2020)، نیز به اندازه خانوار و تحصیلات سرپرستان خانوار در نابرابری هزینه‌های مصرفی اشاره داشته است (16). شاخص‌های فقر، احتمال محرومیت خانواده‌های کم درآمد را در بحث مشارکت ورزشی افزایش داده است (17)، که این عامل ناشی از افزایش نابرابری درآمد در کشورهاست (18). در تحقیق ویل (2016)⁷، قدرت خرید و سطح تحصیلات بالاتر، منجر به صرف زمان و هزینه بیشتری در ورزش شده است (19). ویکر، بروئر و پاولوسکی (2010)، نیز در تحقیق خود نشان دادند، افرادی که درآمد و تحصیلات بالاتری دارند؛ سطح مشارکت بالاتری نسبت به بقیه داشته و سال‌های بیشتری به ورزش پرداخته و سرمایه‌گذاری زمان و هزینه بیشتری داشته‌اند (20).

بر اساس دیدگاه ایکا، موگستاد و وستاد⁸ (2020)، مشکل عمده محققانی که می‌خواهند رفتار مصرف کننده و عوامل اثرگذار بر آن را مطالعه کنند، فقدان داده‌های قابل اعتماد و منسجم می‌باشد (21). از آنجاییکه، شناخت الگوی مصرف ورزشی خانوار، از ابزارهای مهم برای ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی هر کشور در زمینه ورزش و تندرستی، به شمار می‌رود (22)؛ و موجب رسیدن به اهداف توسعه

⁵ Becker

⁶ Statcan

⁷ Veal

⁸ Eika., Mogstad & Vestad,

پایدار در جوامع می‌گردد (23)؛ تاکنون تحقیق جامعی که هزینه‌های ورزشی خانوار را در لوازم و تجهیزات به دقت مورد بررسی قرار دهد، انجام نشده است. لذا سؤال اصلی در این تحقیق، آن است که روند تغییرات مصارف ورزشی خانوار ایرانی، طی یک دوره 15 ساله به چه شکلی است؟ و کدام محصولات و تجهیزات با رشد مثبت یا منفی روبرو بوده‌اند؟ حقیق حاضر نه تنها می‌تواند زمینه‌ساز بررسی‌های آتی بر روی نقش عوامل اثرگذار بر این تغییرات باشد؛ بلکه کاربردهای اساسی و متنوع از نتایج این آمارگیری شامل بررسی‌های الگوی مصرف ورزشی خانوارهای شهری و روستایی، مطالعه روند مصرف کالاها و خدمات ورزشی، ارزیابی آثار سیاست‌های اقتصادی در زمینه تأمین عدالت اجتماعی و بررسی توزیع درآمد و امکانات و تسهیلات خانوارها، را در کشور نشان می‌دهد؛ که زمینه‌ساز تصمیمات بسیار مهم در این زمینه برای دست‌اندرکاران خواهد بود.

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی بوده و به دلیل ماهیت موضوع جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای و به شکل اسنادی صورت گرفت. بدین منظور از اطلاعات موجود از مرکز آمار ایران استفاده شد. ابتدا داده‌های مربوط به مصارف ورزشی خانوار طی سال‌های 1380 تا 1395 که بخشی از هزینه‌های تفریح، سرگرمی و خدمات فرهنگی را تشکیل می‌دهد و در 7 گروه شامل: پوشاک، کفش، انواع توپ، فراگیری ورزش‌های مختلف، تهیه بلیط، ورودیه و حق عضویت، کرایه لوازم، کتب و نشریات و سایر تجهیزات ورزشی تقسیم می‌شود؛ طی سال‌های فوق در سه بخش شهری، روستایی و کل، جمع‌آوری گردید. داده‌های حاصله ابتدا با روش‌های آمار توصیفی در قالب جداول و نمودار تنظیم گردید و بر اساس روش‌های اقتصادسنجی، تغییرات نسبی و واقعی و سپس برای از بین بردن آثار تورم، طی سال‌های فوق رشد نسبی و واقعی آن طبق روش‌های محاسباتی زیر، محاسبه گردید:

$$\text{Ratio Change} = X_n - X_i$$

$$\text{Real Change} = (PI_i - PI_n) \cdot \text{Ratio Change}$$

$$\text{Ratio Growth Rate} = [X_n - X_i] / X_i \cdot 100$$

$$\text{Real Growth Rate} = [\text{Real Change} / X_i] \cdot 100$$

در فرمول‌های فوق، X_i ، مصارف ورزشی سال پایه، X_n ، مصارف ورزشی سال n ام و PI_i نیز شاخص قیمت سال پایه و PI_n شاخص قیمت سال n ام می‌باشد.

سپس برای تعیین طبیعی بودن توزیع داده‌ها، از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف و از روش‌های آمار استنباطی جهت بررسی معنی‌دار بودن میزان رشد هزینه‌ها، اختلاف میانگین هزینه‌های ورزشی خانوار طی سال‌های فوق، از آزمون t همبسته و مقایسه سرانه هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و روستایی از t مستقل در سطح معنی‌داری $\alpha \leq 0/05$ و با نرم افزار آماری اس پی اس⁹ نسخه 21، استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های بدست آمده، کل هزینه‌های ورزشی خانوار در سال 1380 و 1395، به ترتیب به میزان 651 و 1318 میلیارد ریال بوده است. بالاترین سهم هزینه‌ها، اختلاف میانگین هزینه‌های ورزشی خانوار طی سال‌های 1380 و 1395 مربوط به کفش، پوشاک و هزینه فراگیری ورزشی است. همچنین بیشترین میزان رشد واقعی به ترتیب در خرید کتب و نشریات، کرایه وسایل و بلیط و ورودیه‌ها دیده می‌شود.

سرانه ورزشی هر خانوار ایرانی در سال 1380 برابر با 44793 ریال بوده است که در سال 1395 به میزان 54472 ریال رسیده است و به میزان 9679 ریال افزایش داشته است ولی تنها 20/1 درصد رشد واقعی داشته است (جدول 1).

⁹ SPSS

جدول 1. هزینه‌های ورزشی خانوار (شهری و روستایی) از سال 1380-1395

نوع هزینه	سال 1380	سهم از کل %	سال 1395	سهم از کل %	تغییرات نسبی (میلیارد ریال)	تغییرات واقعی (میلیارد ریال)	رشد نسبی %	رشد واقعی %
پوشاک ورزشی	128	19/7	288	21/9	160	148/8	125	116/25
کفش ورزشی	222	34/1	322	24/4	100	93	45/05	41/89
توپ و تور	37	5/7	100	7/6	63	58/59	170/27	158/35
فراگیری ورزشی	92	14/1	172	13	80	74/4	86/96	80/87
بلیط و ورودیه	45	6/9	128	9/7	83	77/2	184/44	171/53
کرایه وسایل	24	3/7	81	6/1	57	53	237/5	220/88
کتاب و نشریات	17	2/6	92	7	75	69/75	441/2	410/29
سایر تجهیزات	86	13/2	135	10/2	49	45/57	56/98	52/99
جمع کل	651	100	1318	100	667	620/31	102/46	95/29
سرانه (ریال)	44793		54472		9679	9001/5	21/6	20/1

از کل هزینه‌های ورزشی در سال 1380، 487 میلیارد ریال و معادل 74/8 درصد مربوط به هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و تنها 164 میلیارد ریال و معادل 25/2 درصد مربوط به هزینه‌های ورزشی خانوار روستایی بوده است (جداول 2 و 3). در سال 1395، هزینه‌های ورزشی خانوار شهری، 801 میلیارد ریال و معادل 60/8 درصد و هزینه‌های ورزشی خانوار روستایی 517 میلیارد ریال و معادل 39/2 درصد بوده است. بیشترین رشد واقعی هزینه‌های ورزشی خانوار شهری، به ترتیب مربوط به خرید کتب و نشریات، کرایه وسایل و خرید توپ و تور بوده است. همچنین، بیشترین رشد واقعی هزینه‌های ورزشی خانوار روستایی، به ترتیب مربوط به خرید کتب و نشریات، بلیط و ورودیه‌ها و هزینه فراگیری ورزشی است.

سرانه ورزشی هر خانوار شهری در سال 1380 برابر با 49026 ریال بوده است که در سال 1395 به میزان 44192 ریال یعنی به میزان 4834 ریال کاهش یافته است و به عبارت دیگر، 9/2 درصد رشد منفی داشته است. در حالیکه، سرانه ورزشی هر خانوار روستایی در سال 1380 برابر با 35653 ریال بوده است و در سال 1395 به 85385 ریال رسیده است و به میزان 49732 ریال افزایش داشته است؛ یعنی 129/7 درصد رشد مثبت واقعی داشته است.

جدول 2. هزینه‌های ورزشی خانوار شهری از سال 1380-1395

نوع هزینه	سال 1380	سهم از کل %	سال 1395	سهم از کل %	تغییرات نسبی (میلیارد ریال)	تغییرات واقعی (میلیارد ریال)	رشد نسبی %	رشد واقعی %
پوشاک ورزشی	95	19/5	159	19/8	64	59/52	67/37	62/65
کفش ورزشی	128	26/3	166	20/7	38	35/34	29/69	27/61
توپ و تور	28	5/7	59	7/4	31	28/83	110/71	102/96
فراگیری ورزش	88	18/1	127	15/9	39	36/27	44/32	41/22
بلیط و ورودیه	43	8/8	77	9/6	34	31/62	79/07	75/53
کرایه وسایل	21	4/3	52	6/5	31	28/83	147/62	137/29
کتاب و نشریات	16	3/3	65	8/1	49	45/57	306/25	284/81
سایر تجهیزات	68	14	96	12	28	26/04	41/18	38/29
جمع کل	487	100	801	100	314	292/02	64/48	59/96
سرانه (ریال)	49026		44192		-4834	-4495/6	-9/9	-9/2

جدول 3. هزینه‌های ورزشی خانوار روستایی از سال 1380-1395

نوع هزینه	سال 1380 (ریال)	سهم از کل %	سال 1395 (ریال)	سهم از کل %	تغییرات نسبی (میلیارد ریال)	تغییرات واقعی (میلیارد ریال)	رشد نسبی %	رشد واقعی %
پوشاک ورزشی	33	20/1	129	25	96	89/28	290/9	270/55
کفش ورزشی	94	57/3	156	30/2	62	57/66	65/96	61/34
توپ و تور	9	5/5	41	7/9	32	29/76	355/56	330/67
فراگیری ورزش	4	2/4	45	8/7	41	38/13	1025	953/25
بلیط و ورودیه	2	1/2	51	9/9	49	45/57	2450	2278/5
کرایه وسایل	3	1/8	29	5/6	26	24/18	866/67	806
کتاب و نشریات	1	0/6	27	5/2	26	24/18	2600	2418
سایر تجهیزات	18	11	39	7/5	21	19/53	116/67	108/5
جمع کل	164	100	517	100	353	328/29	215/24	200/18
سرانه (ریال)	35653		85385		49732	46250/8	139/5	129/7

جدول 4. سرانه هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و روستایی در سال های 1380 و 1395

نوع هزینه	سرانه شهری 1380	سرانه شهری 1395	سرانه روستایی 1380	سرانه روستایی 1395
پوشاک ورزشی	9564	8772	7174	21305
کفش ورزشی	12886	9158	20435	25764
توپ و تور	2819	3255	1956	6771
فراگیری ورزش	8859	7007	870	7432
بلیط و ورودیه	4329	4248	435	8423
کرایه وسایل	2114	2869	652	4789
کتاب و نشریات	1611	3586	217	4459

6441	3913	5296	6846	سایر تجهیزات
85385	35653	44192	490266	کل

قبل از تعیین ارتباط میان متغیرهای تحقیق و تشریح و تجزیه و تحلیل داده‌ها، جهت بررسی نوع توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد (جدول 5).

جدول 5- آزمون تعیین نرمال بودن متغیرهای اصلی تحقیق

متغیر	آماره کلموگروف- اسمیرنوف	مقدار p
سرانه شهری 1380	1/51	0/06
سرانه شهری 1395	1/22	0/09
سرانه روستایی 1380	0/907	0/38
سرانه روستایی 1395	0/972	0/30

در جدول 6، اختلاف میانگین هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و روستایی طی سال‌های فوق، مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به نتایج بدست آمده، رشد هزینه‌های شهری و روستایی از سال 1380 تا 1395، معنی‌دار می‌باشد.

جدول 6- نتایج آزمون تی وابسته برای مقایسه رشد میانگین شهری و روستایی

متغیر	آماره t	درجه آزادی	مقدار p
هزینه های شهری (80 و 95)	2/269	8	0/05
هزینه های روستایی (80 و 95)	2/406	8	0/05

در جدول 7، نیز میانگین سرانه‌های ورزشی شهری و روستایی سال‌های 1380 و 1395 نشان داده شده است. همانطور که از این جدول مشخص می‌باشد؛ سرانه هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و روستایی در سال 1380 دارای تفاوت معنی‌دار نمی‌باشد؛ در حالیکه سرانه هزینه‌های ورزشی خانوار شهری و روستایی در سال 1395 دارای تفاوت معنی‌دار می‌باشد.

جدول 7- نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین سرانه شهری و روستایی

متغیر	آماره t	درجه آزادی	مقدار p
سرانه شهری- روستایی 1380	1/086	8	0/31

نتیجه گیری

بررسی روند تغییرات الگوی مصرف ورزشی خانوار ایرانی، به دلیل ارتباط آن با فعالیت‌های مرتبط به مدار گردش اقتصادی صنعت ورزش جامعه، بسیار حائز اهمیت است. هزینه‌های ورزشی خانوار به عنوان یکی از مهمترین اجزای تولید ناخالص داخلی بخش صنعت ورزش، در ایران و سایر کشورها، از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. بنابراین، در این تحقیق، سعی شد تا روند این تغییرات را در سال‌های 1380 و 1395 مورد بررسی قرار دهد. نتایج حاصله نشان داد که بالاترین سهم هزینه ورزشی خانوار در سال 1380 و 1395 مربوط به کفش، پوشاک و هزینه فراگیری ورزشی است. امروزه به دلیل افزایش آگاهی مردم از بهداشت و سلامتی و کوتاه شدن زمان کار در اکثر کشورهای توسعه یافته، ورزش اهمیت بیشتری پیدا کرده است و به عنوان یکی از مهمترین عوامل افزایش سلامتی و کاهش هزینه‌های درمان، موجب توسعه برنامه‌های ملی و افزایش نسبت جمعیت و نیروی کار گشته که فرد و دولت از آن بهره می‌برند (24)؛ این امر موجب گردیده است تا مردم برای فراگیری رشته‌های مختلف ورزشی، هزینه بیشتری را پرداخت کنند. بر اساس یافته‌های پژوهش الاسری و همکاران (2020)، هر ورزش کننده یک مشتری وسایل و تجهیزات ورزشی نیز محسوب می‌شود؛ که نیاز به خرید کفش و پوشاک ورزشی و به تبع آن سایر تجهیزات را دارد (25). این در حالی است که استفاده از کفش و پوشاک ورزشی، برای امور روزمره عموم مردم، چه ورزشکار و چه غیرورزشکار، به دلیل راحتی از محبوبیت خاصی برخوردار است و این امر موجب گردیده تا رتبه اول و دوم هزینه‌های ورزشی خانوار ایرانی را به خود اختصاص دهد. در ضمن نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین میزان رشد واقعی هزینه‌های ورزشی خانوار ایرانی، به ترتیب در خرید کتب و نشریات، کرایه وسایل و بلیط و ورودیه‌ها دیده می‌شود. یکی از مهمترین دلایل رشد خرید کتب و نشریات ورزشی را می‌توان به افزایش بیش از سه برابری تعداد دانشجویان تربیت بدنی از سال 1380 تا 1395 دانست. جذابیت رویدادهای ورزشی به عنوان یکی از مهمترین محصولات صنعت ورزش، دلیلی برای رشد هزینه بلیط و ورودیه‌های خانوار می‌باشد. همچنین میانگین تورم 19/2 درصدی بین سال‌های فوق می‌تواند دلیلی برای روی آوردن مردم به کرایه وسایل ورزشی به جای خرید آن شده باشد. همانطوریکه نتیجه دیگر این تحقیق به رشد تنها 20/1 درصدی سرانه ورزشی خانوار در ورزش اشاره دارد. درآمد کم و جمعیت زیاد برخی خانواده‌ها، مانع مهمی برای عدم مشارکت و هزینه در ورزش می‌باشد که در مطالعات تیپوت و همکاران (2017) نیز به آن اشاره شده است. بر اساس دیدگاه لورا لویز و سوارز (2012) شاخص‌های فقر، احتمال محرومیت خانواده‌های کم درآمد را در بحث مشارکت ورزشی افزایش داده است. تیپوت و همکارانش (2020)، تورم و افزایش نابرابری درآمد را در کشورها، به عنوان عامل مهمی که بر میزان مشارکت و به تبع آن کاهش هزینه‌های ورزشی معرفی کرده‌اند.

سرانه ورزشی هر خانوار شهری از سال 1395 نسبت به 1380 به میزان 4834 ریال کاهش یافته و 9/2 درصد رشد منفی داشته است. در حالیکه سرانه ورزشی هر خانوار روستایی از سال 1395 تا 1380 به میزان 49732 ریال افزایش داشته، که 129/7 درصد رشد مثبت واقعی داشته است. از آنجایی که سرانه ارتباط به جمعیت دارد؛ برای تحلیل این نتیجه باید به افزایش جمعیت شهری نسبت به روستایی دانست. بر اساس اطلاعات منتشر شده مرکز آمار ایران، در سال 1395، نرخ جمعیت شهری برابر با 74/4 درصد و نرخ جمعیت روستایی ایران، تنها 25/6 درصد اعلام گردیده است؛ این در حالی است که نرخ جمعیت شهری در سال 1380 حدود 65 درصد بوده است. روند شتابان شهرنشینی رخ داده در مناطق مختلف جهان طی قرون اخیر، در ایران نیز اتفاق افتاده است و تغییرات زیادی در این زمینه، هم در سطح کشوری و هم در سطح مناطق مختلف داخلی یا استان‌ها به وجود آمده است. عموماً تأیید شده است که بین شهرنشینی و توسعه، رابطه مثبت قوی وجود دارد. مناطق توسعه‌یافته جهان، امروزه، دارای جمعیت شهرنشین بالای 70 درصد هستند (27).

در پایان باید اشاره داشت که بالا بودن سهم هزینه‌هایی همچون مسکن و خوراکی‌ها، پایین بودن میزان متوسط درآمد سالانه خانوار نسبت به هزینه‌ها، بالا بودن تورم در کشور و عدم مشارکت درصد قابل توجه مردم در فعالیت‌های ورزشی نسبت به سایر کشورهای پیشرفته، همگی در پایین بودن و روند تغییرات الگوی مصرف ورزشی خانوار تأثیر به‌سزایی دارند.

همچنین، با توجه به اهمیت سهم هزینه‌های ورزشی خانوار، به عنوان یکی از مهمترین اجزای رشد اقتصادی صنعت ورزش؛ بررسی تغییرات الگوی مصرف ورزشی خانوار و رصد آن، می‌تواند دست اندرکاران را نسبت به تغییرات آن آگاه کرده تا به موقع تدبیرات لازم اندیشیده شود. لازم به ذکر است که الگوی مصرف خانوار، می‌تواند تحت تأثیر عوامل زیادی از جمله عوامل فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی قرار گرفته و بسیار گسترده مورد مطالعه قرار بگیرد. به نظر می‌رسد که عوامل اقتصادی و شرایط مالی و درآمدی خانوار و اولویت‌های زندگی آنان، در این بین نقش بسیار پر رنگی دارد؛ لذا در تحقیقات آتی می‌توان به آنها به شکل مبسوط و جامع تری پرداخت. همچنین با توجه به تورم لجام گسیخته و شدید حاکم بر ایران، به نظر می‌رسد که ایران نیز مانند کشورهای همچون سوئد، با پرداخت یارانه‌های لازم برای استفاده از اماکن ورزشی و لوازم و تجهیزات مربوطه، در افزایش مشارکت ورزشی مردم و به همراه آن افزایش هزینه‌های ورزشی و رشد صنعت ورزش ایران، می‌تواند نقش به‌سزایی داشته باشد. همچنین، نتایج این تحقیق، برای پیامدهای سیاست در امور ورزش بسیار مهم بوده و باید در تدوین سیاست‌های آتی، به‌ویژه سیاست‌هایی که هدفشان کاهش نابرابری میان جمعیت و در نتیجه بهبود استانداردهای زندگی و رفاه است، در نظر گرفته شود.

منابع

1. Oskooei, A., Emami, Kh (2016), "The effect of targeted subsidy plan on household consumption pattern Urban in Iran". Volume 7, Number 26, pp. 33-48. (In Persian).
2. Hone, Z., & Marisennayya, S. (2019). Determinants of Household Consumption Expenditure in Debremarkos Town, Amhara Region, Ethiopia: American Academic Scientific Research Journal for Engineering, Technology, and Sciences, 62(1), 124-144.
3. Askarian, F (2019). "Sports Economics". Pooya Publications Ltd. First edition. (In Persian).
4. Ganjkanloo, J., Askarian, F., & Tahmasebi, F. (2020). "The effects of government costs on sports budget for Iranian households". Sport Management and Development, 9(3), 126-137. (In Persian).
5. Askarian, F. (2004). "Study about the economic impact of sports industry in Iran: 1998 & 2001", sport management thesis. University of Tehran. (In Persian).
6. Askarian, F., & Jafari, A. (2009). "Comparison of sports expenses of Iranian households in 2001 until 2006". Research in Sports Science. (25), 95-104. (In Persian)."
7. Nana, G., Sanderson, K., & Goodehid, M., (2002), "Economic Impact of Sport", Business and Economic Research Ltd, 1-10 (BERL).
8. House of Commons Canada (2004), "Sport in Canada: Leadership, Partnership and Accountability, Everybody's Business".
9. Downward, P.; Rasciute, S. (2010). "The relative demands for sports and leisure in England". Eur. Sport Manag. Q10, 189-214.
10. Scheerder, J.; Vos, S.; Talks, M. (2011). "Expenditures on sports apparel. Creating consumer profiles through interval regression modelling". Eur. Sport Manag. Q. 11, 251-274
11. Becker, G.S. (1965). "A theory of the allocation of time". Econ. J. 75, 493-517.
12. Kutz, S. (2017). "\$100 billion — that's how much Americans spent on sports over the past 12 months". Retrieved from www.marketwatch.com
13. The Statistics Portal. (2019). "Consumer spending on sporting equipment in the United Kingdom (UK) from 2000 to 2019", <https://www.statista.com>.
14. Askarian, F., & Jafari, A. (2008). "An Economic Study of Family Sport Expenditure in Iran 1998 & 2001". Research in Sport Sciences. (18), 75-86. (In Persian).

15. Thibaut, E.; Eakins, J.; Vos, S.; Scheerder, J. (2017).” **Time and money expenditure in sports participation: The role of income in consuming the most practiced sports activities in Flanders**”. Sport Manag. Rev. 20, 455–467.
16. Ayyash, M., & Sek, S. K. (2020). Decomposing inequality in household consumption expenditure in Malaysia. *Economies*, 8(4), 83.
17. Lera-López, F.; Suárez, M.J. (2012). “**Deporte activo y pasivo: Una relación de conveniencia?**” *Estud. Econ.* 30, 489–511.
18. Thibaut, E.; Eakins, J.; Willem, A.; Scheerder, J. (2020). “**Financial barriers for sports consumption: The dynamics of the income–expenditure relation**”. *Sport business Manag. Int.* 10, 245–261.
19. Veal, A.J. (2016). “**Leisure, income inequality and the Veblen effect: Cross-national analysis of leisure time and sport and cultural activity**”. *Leis. Stud.* 33, 215–240.
20. Wicker, P.; Breuer, C.; Pawlowski, T. (2010). “**Are sports club members big spenders? Findings from sport specific analysis in Germany**”. *Sport Manag. Rev.* 13, 214–224
21. Eika, L., Mogstad, M., & Vestad, O. L. (2020). What can we learn about household consumption expenditure from data on income and assets?. *Journal of Public Economics*, 189, 104163.
22. García, J.; Lera-López, F.; Suárez, M.J. (2011). “**Estimation of a structural model of the determinants of the time spent on physical activity and sport: Evidence for Spain**”. *J. Sports Econ.* 2011, 12, 515–535.
23. United Nations. (2020). “**Objetivos de Desarrollo Ostensible**”. Available online: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>
24. Askarian, F., Ganjkanloo, J., & Tahmasebi, F. (2020). “**The Effect of Iranian Government Financial Costs on Private Sector Investments in Sports Products Manufacturing Workshops**”. *Sport Management Studies*, 12(59), 73-90. (Persian).
25. Elasmri-Ejjaberi, A., Aparicio-Chueca, P., & Triadó-Ivern, X. M. (2020). “**An Analysis of the Determinants of Sport Expenditure in Sports Centers in Spain**”. *Sustainability*, 12(23), 10206.
26. Zarghami, H. (2009).”**A Look at Urban Development and Immigration Developments in Iran, Proceedings of the Fifth Population Conference entitled "Immigration in Iran"**, Tehran: Statistics Center of Iran. (In Persian).
27. “**Average annual household expenditure on sports, athletic and recreation equipment and related services in Canada from 2010 to 2019**”. <https://www.statista.com/statistics/>